

Alkoholok - középszint

A hidroxilcsoport olyan egyszerű funkciós csoport, amelyben az oxigénatom egy-egy kötéssel kapcsolódik egy szén- és egy hidrogénatomhoz .	
A hidroxilcsoport képlete	$-OH$
Az alkoholok olyan vegyületek, amelyekben a hidroxilcsoport telített szénatomhoz kapcsolódik.	
Az alkoholok szabályos nevét a megfelelő szénhidrogén nevéből -ol képzővel képezzük.	
A metanol triviális (köznapi) neve faszesz .	
Az etanol triviális (köznapi) neve borszesz .	
Az etán-1,2-diól triviális (köznapi) neve glikol .	
A propán-1,2-3-triól triviális (köznapi) neve glicerin .	
Az etanol csoportfunkciós neve etil-alkohol .	
A metanol csoportfunkciós neve metil-alkohol .	
Az alkoholmolekulákban megtalálható hidroxilcsoport polaritás szempontjából poláris része a molekulának.	
A kisebb méretű alkoholmolekulák polaritás szempontjából poláris molekulák.	
Az alkoholok molekulái között kialakuló legerősebb másodrendű kötőerő a hidrogénkötés .	
A kis molekulatömegű alkoholok vízzel korlátlanul elegyednek, mert molekuláik polárisak és hidrogénkötések kialakítására is képesek .	megjegyzés: a hidrogénkötésre való hajlam miatt be tudnak épülni a víz hidrogénkötés-rendszerébe
A metanol színe: színtelen szaga: jellegetes sűrűsége a vízhez viszonyítva: kisebb halmazállapota: folyékony oldhatósága vízben: korlátlan	
Az etanol színe: színtelen	

szaga: jellegetes sűrűsége a vízhez viszonyítva: kisebb halmazállapota: folyékony oldhatósága vízben: korlátlan	
A glikol színe: színtelen szaga: szagtalan sűrűsége a vízhez viszonyítva: nagyobb halmazállapota: folyékony oldhatósága vízben: korlátlan	
A glicerin színe: színtelen szaga: szagtalan sűrűsége a vízhez viszonyítva: nagyobb halmazállapota: folyékony oldhatósága vízben: korlátlan	
A vízben oldható alkoholok oldata semleges kémhatású.	
Az alkoholok szerves savakkal észtereket képeznek.	
Az etanol reakciója ecetsavval (egyenlet)	$\text{H}_3\text{C}-\text{CH}_2-\text{OH} + \text{H}_3\text{C}-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{OH} \xrightarrow{\text{cc. H}_2\text{SO}_4} \text{H}_3\text{C}-\text{CH}_2-\text{O}-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{CH}_3 + \text{H}_2\text{O}$
Az etanol égése (egyenlet)	$\text{H}_3\text{C}-\text{CH}_2-\text{OH} + 3 \text{O}_2 \rightarrow 2 \text{CO}_2 + 3 \text{H}_2\text{O}$
A metanol toxicitására jellemző, hogy kis mennyiségben mérgező.	
Az etanol toxicitására jellemző, hogy nagy mennyiségben mérgező.	
Az etanol ipari előállítása eténből (egyenlet)	$\text{H}_2\text{C}=\text{CH}_2 + \text{H}_2\text{O} \xrightarrow{\text{híg H}_2\text{SO}_4} \text{H}_3\text{C}-\text{CH}_2-\text{OH}$
Az etanol eténből és vízből való előállításának reakciótípusa addíció.	
Az etanol erjesztéssel történő előállítása (egyenlet)	$\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6 \rightarrow 2 \text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{OH} + 2 \text{CO}_2$
Az etanolt erjesztéssel glükózból /szőlőcukorból állítják elő.	

Alkoholok – emelt szint

Az egyértékű, telített, nyílt láncú alkoholok általános összegképlete	$C_nH_{2n+2}O$
Egy alkohol értékűsége a molekulában található hidroxilcsoportok számával egyezik meg.	
Egy alkohol rendűsége attól függ, hogy a hidroxilcsoporthoz kapcsolódó szénatom hány másik szénatomhoz kapcsolódik.	
A kis moláris tömegű alkoholok forrás- és olvadáspontja viszonylag magas, mert a hidroxilcsoport miatt képesek hidrogénkötések kialakítására.	
Az alkoholok olvadás-és forráspontja a hasonló moláris tömegű alkánokéhoz viszonyítva magasabb, mert molekuláik között hidrogénkötések alakulnak ki.	megjegyzés: az alkánok molekulái között csak sokkal gyengébb, diszperziós kölcsönhatás alakul ki
A kis moláris tömegű alkoholmolekulák a vízmolekulákhoz hasonló méretük és a kialakuló hidrogénkötések miatt kitűnően oldódnak vízben.	
A nagyobb moláris tömegű alkoholok esetében a molekulák tulajdonságait a jelenlévő poláris hidroxilcsoport helyett inkább az apoláris szénlánc határozza meg, így olvadás- és forráspontjuk a hasonló moláris tömegű alkánokhoz viszonyítva nem tér el jelentősen.	
A nagyobb moláris tömegű alkoholok esetében a molekulák tulajdonságait a jelenlévő poláris hidroxilcsoport helyett inkább az apoláris szénlánc határozza meg, így vízben való oldhatóságuk rossz.	
Egy alkohol és egy karbonsav reakciójának általános reakciója (egyenlet)	$R_1-CH_2-OH + R_2-\overset{O}{\parallel}{C}-OH \xrightleftharpoons{cc. H_2SO_4} R_1-O-\overset{O}{\parallel}{C}-R_2 + H_2O$
Az alkoholok savakkal való reakciójának típusa kondenzáció.	
Az alkoholok a szervesetlen savakkal szervesetlen sav-észtereket alkotnak.	

A nitroglicerín (glicerín-trinitrát) a glicerín salétromsavval képzett észtere.	
Az egyértékű alkoholok égésének általános egyenlete	$C_nH_{2n+2}O + \frac{3n}{2} O_2 \rightarrow n CO_2 + n+1 H_2O$
A primer alkoholok enyhe oxidációjakor aldehid keletkezik.	megjegyzés: az oxidáció forró réz(II)-oxiddal történik
Etanol reakciója/oxidációja izzó rézdróttal (egyenlet)	$H_3C-CH_2-OH + CuO \rightarrow H_3C-\overset{\overset{O}{\parallel}}{C}-H + Cu + H_2O$
A szekunder alkoholok enyhe oxidációjakor keton keletkezik.	
A tercier alkoholok csak erősen, lánchasadás közben oxidálhatók.	
Az alkoholokban található hidroxilcsoportról a proton képes leszakadni, ezért gyenge savak megfelelő reakciópartner mellett.	megjegyzés: az alkoholok vizes oldatának kémhatása semleges
Propán-2-ol reakciója/oxidációja izzó rézdróttal (egyenlet)	$H_3C-\underset{\underset{OH}{ }}{CH}-CH_3 + CuO \rightarrow H_3C-\overset{\overset{O}{\parallel}}{C}-CH_3 + Cu + H_2O$
Etanol reakciója nátriummal (egyenlet)	$2 H_3C-CH_2-OH + Na \rightarrow 2 H_3C-CH_2-ONa + H_2$
Az etanol nátriummal való reakciója részecskeátmenet szempontjából redoxireakció .	megjegyzés: habár a reakció redoxireakció, mégis ezzel bizonyítjuk az alkoholok gyenge savi jellegét; ennek oka, hogy a reakcióban a hidroxilcsoportól a hidrogén ion formájában szakad le, majd redukálódik; tehát valójában ez egy savi lépéssel induló redoxireakció
Egy alkanol nátriummal való reakciójának terméke (a hidrogéngáz mellett)	nátrium-alkanolát
Az alkanolátok az alkoholok sói.	
Az alkanolátok rács típusa ionrács .	
A nátrium-etanolát kémhatása lúgos .	megjegyzés: az etanolátion gyenge savból származik, ezért protont vesz fel a vízmolekuláktól, így az oldat hidroxidion-koncentrációja nő
Magasabb hőmérsékleten az alkoholokból tömény kénsav hatására éter vagy még magasabb hőmérsékleten telítetlen szénhidrogén keletkezik.	
Etanol vízeliminációja tömény kénsav hatására, 160 °C-on (egyenlet)	$H_3C-CH_2-OH \xrightarrow{cc. H_2SO_4} H_2C=CH_2 + H_2O$

Etanolból tömény kénsav hatására, 160 °C-on etén keletkezik.	
Az etén laboratóriumi előállítása etanolból reakciótípus alapján elimináció .	
Etanol vízeliminációja tömény kénsav hatására, 130 °C-on (egyenlet)	$2 \text{H}_3\text{C}-\text{CH}_2-\text{OH} \xrightarrow{\text{cc. H}_2\text{SO}_4} \text{H}_3\text{C}-\text{CH}_2-\text{O}-\text{CH}_2-\text{CH}_3 + \text{H}_2\text{O}$
Etanolból tömény kénsav hatására, 130 °C-on dietil-éter keletkezik.	
Az dietil-éter előállítása etanolból reakciótípus alapján elimináció .	
Az alkoholok általában kötött állapotban, észterekben fordulnak elő.	
A glikol toxicitására jellemző, hogy mérgező vegyület.	
A metanol ipari előállítása (egyenlet)	$\text{CO} + 2 \text{H}_2 \rightarrow \text{CH}_3\text{OH}$ (szintézisgázból)
A metanolt az iparban szintézisgázból állítják elő.	
A nitroglicerín felfedezése Alfred Nobel nevéhez fűződik.	